

ECONOMIE

Tijdschrift voor Algemeen Economische,
Bedrijfs-Economische en Sociale Vraagstukken

Twaalfde Jaargang - Afl. 12 - September 1948

DE ECONOMISCHE EN SOCIALE STUDIEDAGEN
AAN DE KATHOLIEKE ECONOMISCHE HOGESCHOOL
OVER HET ONDERWERP:
DE WETTELIJKE REGELING VAN DE PUBLIEKRECH-
TELIJKE BEDRIJFSORGANISATIE

door

Prof. Dr M. J. H. COBBENHAGEN

Onder auspiciën van de Senaat der Katholieke Economische Hogeschool zijn op 9 en 10 September l.l. de in de titel vermelde studiedagen gehouden.

Volgens het program was oorspronkelijk ook de voormiddag van 11 September ingeschakeld. Teneinde tegemoet te komen aan de wens van vele deelnemers om de begrafenis van de, grote katholieke sociale pionier, dr. H. A. Poels, te kunnen bijwonen, werd door een wijziging van het program de 11e September vrij gemaakt, hetgeen tot gevolg had, dat de eerste inleidende voordracht moest vervallen. Alle rechtstreeks op het wetsontwerp betrekking hebbende voordrachten konden worden behouden, evenals de zo vruchtbaar gebleken uren, die voor een ruime gedachtenwisseling waren uitgetrokken.

Op verzoek van en gemachtigd door de Rector Magnificus, die door een receptie ten koninklijke paleize te Amsterdam verhinderd was, heeft prof. Cobbenhagen namens Rector en Senaat de Studiedagen geopend met een welkomstwoord en een korte inleiding over de bedoeling en de opzet dezer dagen.

In deze inleiding herinnerde de spreker aan de passage in de uitnodigings-circulaire, waar de bedoeling als volgt werd omschreven: „De bedoeling van deze dagen is aan de oud-leerlingen der Hogeschool en andere belangstellenden, die interesse hebben voor een wetenschappelijke bestudering van belangrijke en actuele economische en sociale vraagstukken, de gelegenheid te bieden in een academische sfeer door een wetenschappelijke analyse het inzicht in de voorgelegde vraagstukken te verdiepen”.

Deze bedoeling heeft de opzet dezer studiedagen bepaald en

tevens het verschil gemarkeerd met ongetwijfeld eveneens zeer nuttige en leerzame bijeenkomsten en studiedagen over soortgelijke onderwerpen buiten het academisch milieu. De Tilburgse academische studiedagen, die ook in de toekomst periodiek worden georganiseerd, willen allerm minst de bovenbedoelde bijeenkomsten, die een stellingname tegenover de vraagstukken of wettelijke voorstellen uit een ander dan wetenschappelijk standpunt beogen of uit een oogpunt van voorlichting en studie zich richten tot andere groepen der samenleving en ook een veel groter aantal deelnemers willen bereiken, vervangen of een herhaling van deze geven.

Dit moge reeds hieruit blijken, dat de Senaat zich voorbehoudt ook onderwerpen aan de orde te stellen, die niet van zo direct actueel en praktisch belang zijn, als het onderwerp, dat thans aan de orde was. Als voorbeelden zouden kunnen worden genoemd: de ontwikkeling van de economische of sociologische theorie in de moderne tijd in verschillende onderdelen of toegespitst op een bepaald onderdeel; de ontwikkeling van het sociaal recht; de sociaal-ethische, sociologische, psychologische en economische aspecten van de arbeid; de katholieke visie op verschillende maatschappelijke problemen, voorzover deze gelegen zijn binnen het studieveld der hogeschool. Verschillende van deze onderwerpen hebben ook dan, wanneer ze nog niet in de momentele praktische belangstelling staan, toch verschillende praktische kanten, zodat ook de behandeling van deze en dergelijke onderwerpen voor de juiste fundering van de praktijk van groot belang kan zijn en uit die kringen deelnemers mogen worden verwacht.

Deze wens, om in de studiedagen zowel in het onderwerp als in de samenstelling der deelname theorie en praktijk te verbinden, zal uiteraard kunnen leiden tot onderwerpen, die nog meer directe aanraking hebben met de praktijk. Men denke aan problemen, die samenhangen met de toestand en de toekomstige ontwikkeling van het Nederlandse bedrijfsleven.

Kan de eigen aard der academische studiedagen zich reeds onmiddellijk openbaren in de keuze van de onderwerpen, steeds zal deze moeten leiden tot een behandeling, die aan de eisen van wetenschappelijk onderzoek beantwoordt en gebruik maakt van de methoden van het hoger onderwijs. Waar het in eerste instantie om gaat is het verkrijgen van een wetenschappelijk verantwoord inzicht in de vraagstukken en de mogelijke oplossingen. Of in de onderlinge samenwerking tussen docenten en andere deelnemers goed omschreven conclusies of meer of minder concrete richtlijnen van praktische betekenis kunnen worden bereikt, zal de uitkomst telkens moeten leren. Politieke propaganda voor een of andere mening wordt in geen geval beoogd. Verantwoording, verbreding en verdieping van het inzicht bij de deelnemers is het, wat wordt nagestreefd. Zoveel mogelijk in de vorm van colleges zullen de ter zake kundige inleiders de vraagstukken van de verschillende

kanten belichten, de mogelijke of eventueel voorgestelde oplossingen en de zich daarbij voordoende moeilijkheden of de daaruit resulterende consequenties uiteenzetten en naar gelang het onderwerp dat meebrengt en hun reeds gevormde overtuiging dit veroorlooft, de naar hun inzicht noodzakelijke of meest verantwoorde wegen wijzen. Geslaagd mogen, naar mijn mening, deze colleges heten, wanneer ze de toehoorders hebben voorbereid en ingeleid op een wetenschappelijke gedachtenwisseling in de vorm van werkcolleges in niet te grote groepen onder leiding van de docenten en in een meer vrije vorm onder elkaar. Het essentiële belang, dat aan deze gezamenlijke werkzaamheid wordt gehecht, blijkt wel hieruit, dat meer dan de helft van de beschikbare tijd daarvoor is uitgetrokken.

Onderwerp en behandelingswijze samen bepalen dan weer de kringen, waaruit de deelnemers worden verwacht. Allereerst de oud-leerlingen der Hogeschool, voor wie deze dagen mede een stimulans en een gelegenheid zullen zijn, om op de hoogte te blijven van de wetenschap, waarin zij werden gevormd, en om zich, ongehinderd door andere werkzaamheden, aan de wetenschap en de wetenschappelijke discussie te wijden in het hun vertrouwde milieu. Vervolgens zijn niet minder welkom, ja ten zeerste gewenst, deelnemers uit gelijke en andere studiegebieden en uit de praktijk met belangstelling voor wetenschappelijke bestudering van de aan de orde gestelde vraagstukken, in staat en bereid op het gestelde plan aan de bespreking deel te nemen. Om het grote voordeel en voor de alzijdigheid der behandeling en voor het onderlinge contact binnen de academische sfeer van theoretici en practici, academici en langs andere wegen van studie en ervaring gevormden, verheugt het de commissie van voorbereiding zeer, dat zovelen aan de uitnodiging hebben gevolg gegeven. Voor vruchtbaar werk in de geschetste vorm moest het aantal deelnemers worden beperkt. Het is aan het onderwerp en de deskundigheid der inleiders te danken, dat het gestelde maximum werd bereikt. Moge ook in volgende jaren een dergelijk gelukkig resultaat verkregen worden.

Op aller medewerking in de geest van de opzet en de organisatie wordt een dringend beroep gedaan. Een onderwerp van herorganisatie van de maatschappij geeft, zoals de ervaring meermalen heeft bewezen, gemakkelijk aanleiding tot onbegrensde en weinig vruchtbare discussies. Om deze te vermijden is het onderwerp concreet gehouden. Het gaat niet over de organisatie van de maatschappij, zelfs niet over de publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie, maar over de vorm, de inhoud, de mogelijkheden en de bezwaren van de in het wetsontwerp voorgestelde regeling en de weg, die zal moeten worden ingeslagen, indien dit wetsontwerp kracht van wet krijgt. Van uit ieders inzicht in de wenselijkheid, noodzakelijkheid, mogelijkheid en doelmatigheid van een herorganisatie der maatschappij in sociaal en economisch opzicht, zal de discussie

moeten worden gevoerd over de voorgestelde regeling, zullen structuur, organen en bevoegdheden moeten worden gezien.

Na deze inleiding ging prof. Cobbenhagen over tot een herdenking van dr. H. A. Poels, die in de avond van 7 September na langdurige ziekte was overleden.

HERDENKING VAN DR. H. A. POELS.

Het is ongeveer 40 jaren geleden, dat dr. Poels, bijbelgeleerde van groot formaat, zijn professoraat aan de Katholieke Universiteit in Washington neerlegde en langs wegen, waarvan de Voorzienigheid alleen de lijnen en de bedoeling kende, geleid werd naar het Limburgse mijngebied in opkomst. Man van grote intellectuele gaven, oerkrachtig van geest en lichaam, vol van praktische zin, durf en doorzettingsvermogen, in het bezit van een diep en edel gemoedsleven, breed en ruim van opvatting, met een hart vol ontferming en medelijden, een gedrevene door Christus' liefde, een apostolisch priester. Geprangd door de problemen van een nieuwe tijd, die hij doorzag, voordat de meesten daar erg in hadden, maar tevens open voor de nieuwe mogelijkheden, die de komende tijd zou gaan bieden en diep overtuigd, dat het Christendom en het Christendom alleen in staat was deze grote vraagstukken op te lossen en deze nieuwe mogelijkheden op te vangen, zodat ze tot heil van de mensheid strekken zouden, keerde hij zich tegen wat hij noemde de ketterij van een eenzijdig supernaturalisme, waardoor de Kerk van de wereld zou vervreemden. Hij zag de wereld door een materialistische cultuur ontluisterd en ontkerkend en met al de gloed van zijn apostolische bezieling en de kracht van zijn machtig woord riep hij alle standen op tot herkerstening van de wereld, waarvoor hij een machtig middel zag in het lekenapostolaat door de standsorganisaties. Christelijke godsdienst en het openbaar maatschappelijk leven waren door het liberalisme, dat de ideologie van de kapitalistische maatschappij was geworden, uit elkaar gerukt. Door de herkerstening van de wereld moest weer een christelijke cultuur ontstaan.

Fel en onverschrokken heeft hij de wantoestanden, die hij ook in het katholieke Limburg op sociaal gebied aantrof, gehekeld. Vanuit zijn christelijke overtuiging heeft hij voor de arbeider een omgeving en een bestaan opgeëist, waarin het mogelijk moest zijn als volwaardig mens te leven. En niet alleen met het woord, maar ook met de daad heeft hij ingegrepen; tal van instellingen in de mijnstreek staan er als monumenten, die getuigen van wat de geest en de liefde, die in hem lichtte en brandde en die hij overdroeg op talentvolle en toegewijde medewerkers, vermogen. Zo werd de mijnstreek, elders zo vaak het somberste, meest ontkerkende en meest revolutionaire industriegebied, een gebied, waarop Nederland trots kan zijn.

Poels, opgejaagd door de nadering van het brute geweld, dat Nederland overviel en dat hem als een der grootste vijanden kende, is na de bevrijding in ons land teruggekeerd. Ongebroken nog van geest, wás hij in lichaamskracht achteruitgegaan. De hoge ouderdom begon zijn sterke lichaam geleidelijk aan te slopen.

Van die sterke geest, die het verzwakkende lichaam nog bijwijlen wist aan te wakkeren tot grote momenten van oude kracht, heeft de Tilburgse Hogeschoolgemeenschap, te zamen met een groot en illustre gezelschap uit binnen- en buitenland, mogen genieten, toen Poels bij gelegenheid van het vierde lustrum dezer hogeschool het ere-doctoraat in ontvangst nam, het eerste en het enige, dat door haar werd verleend. Met eerbied heeft toen een met duizend man gevulde zaal in gespannen aandacht geluisterd naar Poels' rede, zijn geestelijk testament. De Senaat dezer hogeschool is dankbaar, dat hem nog de gelegenheid werd geschonken Poels het hoogste academische eerbewijs te verlenen voor zijn wetenschappelijk en praktisch werk op sociaal gebied, verheugd tevens, dat deze plechtigheid is uitgegroeid tot een grootse hulde van Katholiek Nederland aan een zijner grootste zonen. Dat Poels door de aanvaarding van dit ere-doctoraat tot lid werd onzer hogeschoolgemeenschap, lid ook van de Tilburgse Academische Economische Kring, is een titel te meer om met rouw, maar met dankbaarheid om wat ons in hem gegeven werd, bovenal, zijn heengaan hier te gedenken.

In zijn dankwoord bij die gelegenheid zei Poels: „Bovendien weet gij zo goed als ik, dat voor iemand, die binnen een paar maanden voluit tachtig wordt, wanneer het gaat over hetgeen gezegd wordt over hemzelf, het enige, dat eigenlijk nog telt, is wat Onze Lieve Heer zal zeggen, als hij binnen betrekkelijk korte tijd voor Zijn rechterstoel zal staan”.

Dat alles beslissende oordeel is gevallen. Op de avond van 7 September is Poels' tijd in de eeuwigheid overgegaan. Van wie veel gegeven is, zal veel worden teruggevraagd. Geen mens kent de fijnheid van Gods weegschaal, geen mens weet wat het zeggen wil geoordeeld te worden met de eindeloze en de meest volstreckte rechtvaardigheid van Hem, Die alleen harten en nieren doorgrondt. Wanneer God gaat oordelen, leert de Kerk ons voor iedereen te bidden. „Heer, wil dan gedenken, hoezeer Uw dienaar Poels onder ons een voorbeeld was van Uw ontfermende liefde en wil hem tegemoettreden met het woord, waaraan de belofte der eeuwige heerlijkheid door U werd verbonden: Wat gij de minste der mijnen gedaan hebt, hebt ge aan Mij gedaan”.

Na deze herdenking namen de colleges een aanvang. Deze eerste namiddag spraken achtereenvolgens prof. dr. W. F. de Gaay Fortman over: De Sociaal Economische Raad in het wetsontwerp op de publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie; en prof. dr. F. J. H. M.

van der Ven over: De structuur der bedrijfs- en productschappen in het wetsontwerp op de publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie.

In de voormiddag van 10 September spraken achtereenvolgens drs. A. H. M. Albregts over: De bevoegdheden der bedrijfs- en productschappen in het wetsontwerp op de publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie; Prof. dr. J. A. Veraart en Mr. B. J. M. van Spaendonck over: De mogelijke en gewenste ontwikkeling van de publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie binnen het raam van de wet. — De gedachtenwisseling werd gehouden in de avond van 9 September en de gehele namiddag van 10 September.